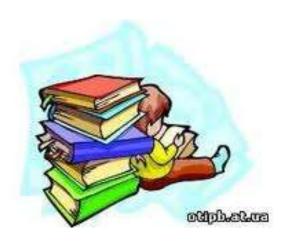
Частка як службова частина мови.

Частки формотворчі та словотворчі

(підр. Глазова О.П. §35 с.202)

Вправа «Знайди помилку»

- ≻Я знаю 4 службових частини мови.
- >Слово «Ой!» є сполучником.
- ≻Прийменник це самостійна частина мови.
- >Прийменник, сполучник та займенник
 - це службові частини мови.

ЧАСТКА

Службова частина мови, яка надає окремим словам, словосполученням і реченням додаткових відтінків у значенні або служить для творення деяких граматичних форм та нових слів.

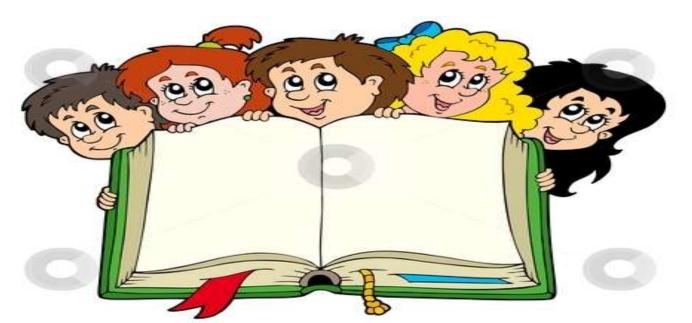

ЧАСТКА — службова частина мови, яка:

- надає слову або реченню додаткових відтінків значення;
- служить засобом творення граматичних форм слів та похідних слів.

РОЗРЯДИ ЧАСТОК ЗА РОЛЛЮ В СЛОВІ ТА В РЕЧЕННІ

Формотворчі

СЛУЖАТЬ ДЛЯ:

- ❖ ТВОРЕННЯ ЗВОРОТНОЇ ФОРМИ ДІЄСЛОВА (СЯ-, СЬ-):
 УЧИВСЯ Я ДОБРЕ ;
- * НАКАЗОВОГО СПОСОБУ ДІЄСЛІВ (ХАЙ, НЕХАЙ):
 НЕХАЙ ВСТАНЕ СОНЦЕ;
- УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛІВ (Б, БИ): ПРОЧИТАВ БИ
 Я ЦЮ КНИГУ;
- ❖ НАЙВИЩОГО СТУПЕНЯ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ТА ПРИСЛІВНИКІВ (НАЙ-, ЩОНАЙ-, ЯКНАЙ-): НАЙПРЕКРАСНІША ЗЕМЛЯ РІДНА.

словотворчі

СЛУЖАТЬ ДЛЯ ТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ (ПЕРЕТВОРИЛИСЬ НА СУФІКСИ ТА ПРЕФІКСИ):

ХТОЗНА-, КАЗНА-, БУДЬ-, НЕБУДЬ-(хтозна-чим, казна-хто, будь-що, якийнебудь);

АБИ-, ДЕ-, -СЬ, -БИ, -Б (абихто, дещо, якийсь, начеб, якби);
-ЖЕ, -Ж (отож, отже).

Модальні (фразові)

BKA3IBHI

ОСЬ, ОСЬДЕ, ОН, ОНДЕ, ОТ, ОЦЕ, ВОНО

видільні:

ЛИШЕ, ТІЛЬКИ, ХОЧ, ХОЧА Б, НАВІТЬ, УЖЕ, ТАКИ

ОЗНАЧАЛЬНІ:

ЯКРАЗ, САМЕ, СПРАВДІ, ТОЧНО

ВЛАСНЕ МОДАЛЬНІ:

НАВРЯД, ЛЕДВЕ ЧИ, БА, НУ, ЧИ НЕ, МОВ, МОВБИ, НІБИТО

СТВЕРДЖУВАЛЬНІ:

ТАК, ЕГЕ Ж, АТОЖ, АЯКЖЕ, АВЖЕЖ, ГАРАЗД

ЗАПЕРЕЧНІ:

HE, HI, AHI

СПОНУКАЛЬНІ:

НУ, ДАВАЙ, БОДАЙ, ГОДІ

питальні:

НЕВЖЕ, ХІБА, ЧИ. ЩО ЗА

ПІДСИЛЮВАЛЬНІ:

І, Й, ТА, ТАКИ, НАВІТЬ, ЖЕ, Ж, БО, ОЙ, АЖ, ВЖЕ

Правило трьох "не"

Розрізняй!

Уранці соловей співає чи дрімає? Чи скоро зійде сонце?

Відстань визначили **точно**. **Точно** такий зимовий день був учора.

Коли лебеді на крилах приносять весну? **Коли** потеплішає, будуть співати солов'ї.

Прочитати поезію, знайти частки, пояснити їх значення.

Ну, є ж про зраду там які статті?

Не всяка ж кара має буть незбожна.

Що ж це виходить? Зрадити в житті

Державу – злочин, а людину – можна?!

	(ствердження або	лише, аж, ж, навіть, вже, ось,
модальні	заперечення, питання,	оце, ніби, нібито та ін.
МОДАЛЬПІ	спонукання),	Атож, я напишу тобі листа
	виражають	(Н. Фурса).
	почуття й ставлення мовця	Із рабства не зліпить
KIND OF THE REAL PROPERTY.	до висловленого	свободи (С. Бурлаков).
	Утворюють форми дієслів	би (б), хай, нехай
ФОРМОТВОРЧІ	умовного	знав би, написала б,
	та наказового способів	хай думає, нехай почекають
Mary .	дієслова	

Служать для творення

(у складі похідних слів стали

нових слів

префіксами

та суфіксами)

СЛОВОТВОРЧІ

Вносять різні смислові

відтінки в речення

авжеж, атож, не, ні, хіба,

аби-, де-, будь- (-будь),

що-, -сь, -ж (-же), не-, ні-,

Дехто, **будь**-який, **чи**мало, **що**дня, ато**ж**, ад**же**, от**же**,

ніхто, ніщо, ніякий

та ін.

-небудь, казна-, хтозна-, чи-,

невже, адже, якраз, це, то,

Частки не мають самостійного лексичного значення. Вони не є членами речення.

Формотворчі частки підкреслюють разом із дієсловами, з якими вони утворюють форму умовного або наказового способу: Хай сміється всім блакить! (Б. Грінченко).

Словотворчі частки так само підкреслюють разом із утвореними за їхньою допомогою словами: Знаючи міру, не знатимеш ні в чому нужди. (Народна творчість).

Заперечні частки (належать до модальних) підкреслюють разом зі словами, з якими вони пов'язані за змістом: Не поміча хвилин людина, а час прудкий свій килим тче (Д. Луценко).

Інші модальні частки в реченнях не підкреслюють.

515. Перепишіть речення, підкресліть у них члени речення.

3PASOK Hexaŭ oke cnibas gidnoba! (T. Tepeduŭnic).

1. Хай живуть сумління людське, Біблія та воля! (М. Доленго). 2. Лише в добро і вищу правду віра людину відрізня від мавпи і від звіра (Л. Забашта). 3. Невже твоє життя тебе не кличе? (В. Стус). 4. Не шукай ніколи середини, друзям вір! (Д. Павличко). 5. Не страх, а мужній спокій допомагає людині в оволодінні своїм життям (Х. Ортега-і-Гассет).

- Утворіть від поданих дієслів за допомогою формотворчих часток форми умовного або наказового способів (залежно від форми часу дієслова). Запишіть їх.
- Зразок: бережуть хай бережуть.

Допомагав, вирощує, поливав, охороняла, вірили, працюють, виростає, підкорив, звернули, спромоглися.

Прочитайте текст, добираючи з дужок потрібну частку (усно).

Але (же, ж, це) де море?

На кожному перехресті я уважно роздивлявся навсібіч, та марно. Море (невже, хай, наче) ховалося від мене. Але я чув його подих і (хоч, таки, майже) знав, що воно десь поблизу й зненацька відкриється переді мною.

I (ось, рівно, еге ж) я побачив його. Але не (ото, так, як) раптово, як сподівався. Воно засиніло вдалині між безлистими ще деревами, і (тільки, навряд чи, невже) тоді, коли я підійшов ближче, переді мною відкрився його безмір. У першу мить я затамував подих — щось (як, хіба, неначе) вдарило мене в груди.

Море! (За С. Кралевським).

Ī	Назва розряду	Роль у мові	Приклади
	Формотворчі	утворюють форми умовного та наказового способів дієслів, зворотні дієслова	би (б) хай, нехай -ся (-сь)
	Словотворчі	утворюють нові слова: будь-, -небудь, казна-, хтозна-, бозна-, аби-, де-, -сь, чи-, що-, як-, чим-	будь-як, абищо, колись, щодня, якраз, чимало, чимшвидше
	Заперечні	виражають заперечення	не, ні, ані
	Модальні	підсилюють або виділяють окремі слова в реченні (підсилювальновидільні)	навіть, тільки, хоч, хоча б, лише (лиш), аж, же (ж), таки, уже, собі, ще, всето, ото, це, оце, ось, осьде, он, онде, ген, авжеж, аякже, атож, ага, еге, еге ж, гаразд,

- 1. Будь, небудь, аби, ось.
- 2. Абищо, ото, оце, ген.
- 3. Аякже, хай, гаразд, онде.
- 4. Не, ні, таки, ані.

Домашне завдання: §35, вправа 465 (за зразком)